

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРАВА В МЕХАНІЗМІ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН І ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Завдання кожної сучасної держави полягає в забезпеченні реалізації процесуальних прав у механізмі реалізації права на судовий захист. Однак у земельних суперечках реалізація процесуальних прав неоднозначна, вона обумовлена правовим статусом об'єкта захисту, а саме, правовим статусом земельної ділянки. Відносини з приводу даного об'єкта регулюються не одною галуззю права, а комплексом галузей, і тому носять змішаний характер, поєднуючи правове регулювання публічного і приватного права.

Сфера здійснення правосуддя є найбільш значимою в контексті прав, тому саме ця сфера в державі спрямована на захист порушених прав, або прав, які заперечуються. Внаслідок цього, визначення міри можливого поведження суб'єктів у період судового процесу прямо пов'язане з правовою можливістю захисту суб'єктивних матеріальних прав та їх відновлення надалі.

Право на судовий захист займає важливе місце серед інших, що забезпечують захист порушеного права і охоронюваного законом інтересу (наприклад такого, як право на самозахист), і являє собою складне, багатофункціональне і різноманітне явище. Це визначило існування різних поглядів на поняття судового захисту і, як слідство, визначення права на судовий захист [1, с. 37-38].

Реалізація права на судовий захист земельних прав пов'язана з особливостями функціонування судової влади в сфері адміністративної, господарської та іншої економічної діяльності. Зазначені особливості закріплені Конституцією України, а також конкретизовані цивільно-процесуальним законодавством (змагальність процесу, значна свобода суддівського розсуду та ін.) [2].

Особа, яка потребує в судовому захисті своїх земельних прав, у силу дії принципів диспозитивності і змагальності в цивільному судочинстві, повинна самостійно вирішити питання про необхідність реалізації права на судовий захист та ініціації судового процесу. Згодом суб'єкт самостійно вирішує, який обсяг судового захисту необхідний для захисту і відновлення порушеного права, тобто ухвалює рішення щодо предмета і підстави вимог.

Також стороні в процесі надане право на зміну підстав і предмета позову, розміру вимог аж до відмови від судового захисту як повністю, так і шляхом використання різних правових технологій, які дозволяють

закінчити суперечку мировою угодою.

Внаслідок цього можна говорити про те, що суб'єктивні процесуальні права, виступаючи однією з форм вираження правомірних запитів учасників цивільно-процесуальних правовідносин, одночасно є наймогутнішими спеціальними юридичними засобами, грамотне використання яких дозволяє в повному обсязі реалізувати право на судовий захист земельних прав у цивільному судочинстві.

Вважаємо, що суб'єктивні процесуальні права варто розглядати не тільки як ефективні засоби спеціального юридичного впливу на суспільні відносини, але й, безсумнівно, як форму опосередкування інтересів осіб, які беруть участь у цивільному судочинстві [3].

Визначаючи суб'єктивні процесуальні права як засоби реалізації інтересів осіб, які беруть участь у цивільному судочинстві, можна стверджувати, що шляхом закріплення правових приписань вони являють собою правовий механізм задоволення потреби особистості в судовому захисті своїх земельних прав. Це пояснюється тим, що вони гарантують «модельне» поведіння суб'єкта, який реалізує свої запити в судовому захисті в рамках наданих процесуальних прав і обов'язків.

Таким чином, існує можливість розгляду суб'єктивних процесуальних прав, як в якості засобів, так і як об'єкт правового впливу.

Суб'єктивні процесуальні права, будучи засобами конкретизації права на судовий захист, що, у свою чергу, є гарантом всіх інших прав, вимагають створення повномасштабного механізму забезпечення.

Держава, гарантуючи право на судовий захист земельних прав, повинна встановлювати в цивільно-процесуальному законодавстві систему процесуальних гарантій, тобто процесуальних засобів і способів, що створюють необхідні умови для реалізації права на судовий захист у цивільному судочинстві. Це відбувається, у тому числі, шляхом закріплення суб'єктивних процесуальних прав учасників цивільного процесу, які варто розглядати як елементарні ідеальні правові засоби, що виконують функції гарантуючого характеру стосовно права на судовий захист.

Таким чином, реалізація суб'єктивних процесуальних прав та їх забезпечення можуть розумітися і як форми вираження здійснення права на судовий захист земельних прав і елементів його механізму, що дозволяє розглядати дані поняття як відносно самостійні величини, тобто як елементи загального механізму здійснення права на судовий захист земельних прав.

Нерідко земельні спори носять публічно-правовий характер, що має на увазі інший механізм здійснення процесуальних прав у порівнянні з приватними спорами.

Таким чином, механізм реалізації процесуальних прав у сфері судового захисту земельних прав носить складний правовий характер,

поєднуючи в собі способи і методи як публічного правового інституту, так і приватноправового, а самі способи захисту земельних прав, закріплені в Земельному кодексі України, сполучають у собі як публічно-правові методи, так і приватноправові.

Процесуальні права в механізмі реалізації права на судовий захист земельних прав далекі від досконалості, вони мають складний правовий характер. Представляється, що ефективність земельного законодавства варто розглядати як результат досягнення позитивних цілей.

Література

1. Ванеева Л.А. Реализация конституционного права граждан СССР на судебную защиту в гражданском судопроизводстве. Владивосток: Изд-во Дальневост. ун-та, 1988. 152 с.

2. Боннер А.Т. Законность и справедливость в правоприменительной деятельности. СПб: СГУ, 2005. 320 с.

3. Пушкар Е.Г. Право на обращение в суд – способ реализации права на судебную защиту. *Вестник Львовского университета*. 1986. № 24. С. 53–58.

УДК 346.21(043.2)

Тімуш І.С., д.ю.н., професор,
Мороз В.П., здобувач,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ФОНДОВА БІРЖА: ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ

За один день на біржах проводять операції з десятками мільйонів акцій. Дуже довго це місце було закритим для пересічних громадян, що стало причиною появи багатьох фантастичних історій. Однак, часи змінюються, і на сьогодні кожна пересічна людина може стати членом фондової біржі. Перш ніж розібратись у історичних передумовах та принципах функціонування, слід дати визначення цьому поняттю. Фондовий ринок (ринок цінних паперів) – сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів) [1].

На думку істориків, перші кроки зі створення регульованих торговельних майданчиків, по типу бірж, були здійснені у XIII столітті. Уже тоді в середовищі ділових людей з'явилося розуміння, що потрібно організувати місце, де потенційні учасники торгових угод зможуть зустрічатися, обговорювати й домовлятися про ціни на товари, зокрема без фізичної наявності останніх. Так з'явилися перші товарні біржі, трохи пізніше — фондові і, нарешті, валютні — їхні аналоги. Вважається, що історія розвитку біржової торгівлі в тому вигляді, як ми розуміємо її